

ВЕЧЕРНИЦЪ

ЛИТЕРАЦЬКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 14.

Львѣвъ дня 3. Мая 1862.

ЛЯМЕНТЬ СКВИРСЬКІЙ

переложено зъ ляцького.

Переложенне це посвящается невѣдомому автору оригинала.

I.

Родився лихій Анцихристь,
Зѣбравъ всеньку хляшту въ жменю;
Годъ бити мудя въ спину;
Давъ му садочокъ, хатину:
Зъ того, що — скотомъ одъ вѣка,
Зъ хлопа — робить чоловѣка.

II.

Родився лихій Анцихристь
Сквирська хляшта зомлѣвае,
Бардычѣвська ляментуе,
Радомьська матѣркуе,
А Уманьски гуманисти, (мудьофили)
Чисто зъ сердца подурѣли.

III.

Родився лихій Анцихристь:
Дурный мужикъ розгулявся;
Що ажъ бѣсъ зареготався
Московщина издрогнулась:
Безъ комисара, безъ оконома
Буде Гоморра, Содома!

IV.

Родився лихій Анцихристь:
Показились панки зъ ляку, —
Чутись зойкѣ на Чорнѣмъ-шляху;*)
Бѣдна хляшта гѣрко плаче,
Добру долю споминае,
Дрѣбныхъ дѣточокъ навчае:

V.

Родився лихій Анцихристь!
Переживши холеру лукаву,
Одбулисьмо войну кроваву,
Набралися лиха чимало,
Щобъ нынѣ згонки нестало:
Ніякъ толоку зѣбрати.

VI.

Родився лихій Анцихристь!
Дунувъ вѣтеръ заграничный:
Мужикамъ настане воля;
Украинѣ краща доля;
За-для спѣльного пожитку,
Хляшта потрясе калитку.

VII.

Родився лихій Анцихристь!
Наши славныи панѣ-отцѣ,
Сподѣвалися цего лиха;
Зѣбралися въ Торговицѣ,
Одпуралися батькѣвщины,
Безъ хлопської панцины.

VIII.

Родився лихій Анцихристь!
Украино, ньєко любя!
Тая воля — твоя згуба!
Де-жъ теперъ твои магнаты
Будуть грошей добувати?
Звѣстно, мусять погибати!

IX.

Родився лихій Анцихристь!
Слушайте, Ясновельможни;
Що судилось — не минеться;
Скоро вамъ, надѣйс, прийдегся
Зъ бѣды пасти чужи свинѣ
У полатанѣй кожушинѣ.

X.

Родився лихій Анцихристь!
Зѣбравъ всеньку хляшту въ жменю
Годъ бити мудя въ спину;
Давъ му садочокъ, хатину;
Зъ того, що — скотомъ одъ вѣка,
Зъ хлопа — зробить чоловѣка!

Парижъ, дня 1. Мая 1862.

Кузьма Басарабець.

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

(Продовженье).

XXXI.

Якось було на самого Спаса; у селѣ, де живъ
панѣ-отець Евстахій, бувъ храмъ.

Нарѣдъ веселѣйшій, якъ нѣколи и въ давнинѣ
не бувъ, обходивъ храмъ Спасителя такъ, якъ доси
ще цѣле село незатямало. Дарована свобода усѣхъ
одушевила, якъ тота небесна сила; бо старшій кож-
дый радъ, що спочине бодай хоть передъ смертю

*) Зъ Брацлавщины въ Адесъ.

дѣтъ тяжкою праць; а молодшій зъ веселѣйшою надѣєю загадали жити въ свѣтъ, — та отъ тому кож-дый горячѣйше моливъ ся и дякувавъ Господу, що помилювавъ своєю ласкою ѡдъ вѣковъ гноблений на-рѣдъ, и давъ ему разъ засвѣтити лучамъ правды.

Дзвонять на велику службу, народу ажъ тьма, и въ церкви, повный цмынтарь, и поза тинами; а кожде таке веселе, ажъ гудить по межъ ними утѣха — та ще й нові приходять. Коло тину стоить вѣйтъ на входъ, дивить, щобъ непосварили ся якій, або що гѣршого не стало ся; а зъ вѣитомъ бесѣдитъ ѣго кумь, головный газда зъ сусѣдного села.

„Бѣда куме Иване,“ каже сторонскій до вѣита, — „бодай ще й нынѣ абы до людій завитати, а все она мусить. Отъ яке дѣе ся: горлани дѣдичъ, що то они дарували свободу; а нынѣ вже ѡдбивають намъ пасовище, заборонили лѣсъ, кажуть що се намъ уже не належить ся — а ту куме не е вже й якъ, хотъ леда що худобины держати.“

„Оу га,“ кивнувъ вѣйтъ головою, „абожъ громада вже не знае собъ порадити — нашъ дѣдичъ та-кій теперъ малый — мы позывали, та Богъ ласкавъ давъ намъ такого заступника, що й не много взявъ, и справу до ладу привѣвъ.“ —

„Та слава Богу; кобы й намъ вы порадили такого чоловічка — бо въ насъ у громадѣ не цѣкава й старшина, та й сама громада.“ —

„А чомужъ бы нѣ,“ голосно повѣвъ вѣйтъ, „то та-коій зъ нашої громады чоловіккъ, бѣднои зарѣбницъ сынъ — нынѣ адвокатомъ у Львовѣ; але лише для хлопѣвъ, панамъ не хоче робити нѣчого. Е нынѣ тутъ, у нашого пань-ѡтця, та сли хочете, то озьмѣтъ вашихъ зъ громады завтра зъ полудня; та будемо орудувати.“ —

Ѡдъ стороны хаты пань-ѡтця зачали люди дивити и гаморѣти, и показувати одно другому; и вѣйтъ поглянувъ туды.

„Отъ дивѣтъ куме, пань той и йде зъ панною ѡдъ пань-ѡтця, отъ сей жовговолосый, молодой, высокій.“

До церкви йшли ѡдъ пань-ѡтця Евстахова и свои гость. На передѣ дѣвчата, построены панны, межъ ними Ганя, а коло нихъ Стефанъ, за ними матери попадѣ; но вдовы Анастасъ не було. Наразъ люди розступили ся имъ ажъ до самой церкви, одно другому показуючи зъ якоюсь утѣхою на молодого пана; „сей, сей,“ кажуть собъ и указуютъ, „бодай му Господъ давъ добру долю.“ —

Бдутъ и нові гость, затуркотѣло, и скоро прикотила ся передѣ цмынтарь косяса упряжена чотырма кѣньми, пань прѣхавъ до перкви. Дивне, дѣдичъ, ѡдъ коли дѣдичемъ, у церкви ажъ нынѣ нагадавъ ся бути. Высадивъ ся грубый, короткій, а за нимъ ѣго мандаторъ, уже тоншій и меншій, покѣрний, нѣжъ коли бувъ, ступавъ поволи за паномъ, та робивъ ѣму мѣсце по межъ народомъ. Якось дивно на него позирали селяне, хотъ уклонивъ ся кожый, на виду було ѣму пѣзнати, що не дуже радо витавъ дѣдича своего; мусьли ѣго и не дуже любити.

Ѡдправила ся служба, выйшли зъ церкви и на-рѣдъ и паны. Десь заразъ найшовъ ся побѣчъ Стефана и дѣдичъ и мандаторъ, кланяють ся и зъ нимъ бы побратались чимъ скорше. —

„А диви, диви!“ кажуть люди, „якъ паны ѣму надскакуютъ, ради бы ѣго для себе — але, шкода праць.“

Видѣли оба паны добре, якъ народъ тиснувъ ся ажъ, абы придивитися добре Стефанови, та може й не дуже имъ се до смаку було. Зачавъ дѣдичъ, якъ бы служба якій, кланяти ся хлопському сынови, и просить щобъ и до него бувъ ласкавъ загостити; такъ розговоривъ и придержавъ Стефана, ажъ надѣйшовъ и пань-отець Евстахій зъ иншими попами. Знову нові уклоны, пань-отець просить до себе такожъ; а тоти, якбы лишъ того ждали заразъ и пристали та й пѣйшли. —

„Я погрѣшивъ,“ каже дѣдичъ. „я не сидѣвъ у своемъ селѣ, я ѣздивъ по за границъ — а чого — про Бога незнаю; а нынѣ коли инша настала доба, я раднѣйше межъ братьми пробувати можу и буду, та хочу зъ ними дѣлити и долю и недолю.“ Зробивъ лице до мовы таке благе; — шкода мозолы люди дурити: прѣхавъ до дому, бо завѣтривъ, що свободу дають пѣдданымъ; бувъ бы поѣхавъ знову геть, ба коли грошій не стало. —

А казали всѣ пану въ очи, що правду говорить и що ладно робить, коли разъ дома усяде, и погляне, якъ бы дома жити гаразднѣйше и дѣлити долю и недолю зъ братьми зъ народу — думавъ певно, що они ѣму правду кажуть; а они лишъ мусять для ока. —

Присунувъ ся ближе до Стефана, тай явъ ѣму розказувати, що ѡнъ хотѣвъ бы зъ селянами своими у миръ бути, та погодити ся зъ ними о пасовище и лѣсъ. —

„То пане коморнику служба моя на свѣй розумъ клопотѣвъ наробила, я того нехочу, що не мое; я уступлю, абы супокѣй бувъ.“

„Но то й буде супокій, сли схочете” рѣкъ Стефанъ. „Такъ, такъ,” замѣтивъ и панъ мандаторъ.

Отець Евстахій немавъ часу розмовляти зъ паномъ хйба лише хвильку, були ще й иншій гость, та еще и прїѣздили, треба було гостя прїймити, входить до хаты, та якось бы ихъ помѣстити. Коже що прїѣде, то знакове то сусѣдне, то знову свое, витають ся усъ радо; а на панѠвъ коже погляне дивно, бо дивуе ся, що застае пана у попа. Панови выдавало ся неначе Ѡнъ де межъ чуженицями, ёму то все було за мале, за прости: але щожъ, треба було зъ ними якось запрїязнити ся, Ѡнъ зъ переконання тутъ бувъ, ёго другї паны зъобовязали дѣло умовлене зачати бодай, а сли бы можна, то й довести до кѠнца. А потому, оно й ёго самого було важне дѣло, бо й Ѡнъ бувъ самъ у клопотъ, задеръ ся зъ громадою — зачне ся громада зъ нимъ правувати, то ёго хлопскїй адвокатъ уже певно научить та доходити буде правды для своихъ братїй. —

Хоть ёму не дуже й до ладу було, сидѣвъ у панъ-Ѡтця, старавъ ся зъ всѣми зарѠвно подружити ся, ба й зъ попадянками бавивъ ся, якъ казавъ, дуже радо и прїемно, — а коло Ганъ надскакувавъ и прїговорювавъ, — таже Ѡнъ еще не бувъ жонатый, тое по разъ кѠлька казавъ такъ, абы всъ чули. Хто хотѣвъ, то вѣривъ панови; а кому, то недуже й хотѣло ся увѣрити ёго плетеницямъ — якъ ще знавъ, або догадавъ ся, що ёго привело до попа завитати. — Та щожъ, коли зъ чимъ прїѣхавъ, зъ тымъ и Ѡдѣвхавъ — неуторопавъ и на волосъ.

XXXII.

Панъ неуступавъ такъ легко своего задуманого дѣла. Раду заложивъ зъ мандаторомъ, що бы ту зробити, оба вечеръцѣлый пересидѣли, ажъ головы прѣли, но нѣякимъ свѣтомъ що видумати — годъ та годъ — якъ зъ каменя. Панъ-отець недасть ся переробити, хотѣбы й незнати що, и ту отъ вже за пару день здаесь закончатъ они свое дѣло — а потѣму вже пропало все. —

„Ей пане Яне радъ, якъ умѣешь; а адвоката доконче въ якїй клопѠтъ заведи — бо нѣ, то мы пропали, громада на насъ встала, уступити вѣй не можъ; а сли доведуть справы, то нема що й въ сель робити. — Подумай, роби якъ хочешъ, я вже нѣякого способу незнаю.” Панъ сопѣвъ, якъ той сполошѣнный кѠнь, пусто до попа на празникъ ѣздивъ, и Ѡнъ, дѣдичъ, понижавъ ся, а ще льпше дѣло ёму зробивъ — нащо було зъ нимъ, зъ тымъ хлоповичемъ тѠлько товаришувати

— все то зробивъ для цѣли, до котрой довести завзявъ ся, и прирѣкъ другимъ панамъ. До чорта, що то за мандаторська голова, що незнае дати рады; немаю нѣ одного чоловѣка, котрый бы бувъ до чого здѠбный. Ходивъ, трѣскавъ всѣмъ, що му впало пѠдъ руки, самъ незнавъ, що зъ собою робити; а мандаторъ неборакъ утѣкъ зъ панськихъ очїй, чей що выдумаетъ, якъ буде самъ.

Розтягае ноги по канцеларїи своей, звѣсивъ голову, и се й те приходить ёму на гадку — и се й те ще не добре — ажъ отъ уже й мае. Засвѣтивъ ажъ двѣ свѣчки, взявъ за свое вельможне довге перо, поставивъ папѣръ, тай явъ писати. Пише, але цы умисне, цы не може инакъ, пише якось дуже помалу; ажъ упрѣвъ нѣмъ дописавъ, певно якесь дуже мудре то було письмо. Призиравъ ся довго письму, цы таке, якъ хотѣвъ; видко таке, бо затеръ руки свои, котрї вже, Богъ знае, що не писали, та й закликавъ слугу, абы спытавъ, цы панъ дѣдичъ уже спить и цы може ще поговорити зъ нимъ. Слуга принѣсъ гнетъ одѣвъ, що можъ. —

„А що тамъ выдумавъ може що?”, заразы спытавъ панъ нетерпѣливо, а мандаторъ не кажучи и одного слова подавъ ёму письмо до рукъ.

Довго и не разъ читавъ панъ оно, ажъ утѣшивъ ся, коли докѠнчивъ.

„Добре, досконало!” крикнувъ, „що розумъ, то розумъ, — цы ёму стане ся що цы нѣ, але проводоче ся — а намъ лише того треба. Добре, а якъ написано, чтобы нѣколи й не пѠзнавъ, що то пане Яне твоя рука — тымъ часомъ и пѠпъ дасть ся переробити на иншїй ладъ, зъ громадою загодимо ся — а Ѡнъ най потому робитъ якъ хоче, — цы Ѡнъ зъ хлопами еще буде тримати, цы нѣ, що минъ тамъ, кобы я своего допаявъ... Хорошо зроблено...” та й ще читавъ.

Неначе лукавый той чортикъ, що комусь уже зробивъ лихо, стоявъ лукавый слуга панскїй, мандаторъ. За ласку панську Ѡнъ не боявъ ся и лихе творити, рабъ безъ совѣсти и чѣсти.

Панъ зъ утѣхи своего коханого судю честувавъ якимъ мавъ найльпшимъ виномъ, стискавъ прїязно руку ёго, а на добранѠчъ поцѣлювавъ его навѣтъ въ лице... Цыжъ бѠльше треба еще служъ панському до повного щаста? — У канцеларїи еще ходивъ мандаторъ, и числивъ, якїй зъ ласки панской тягнути хосенъ; коли дѣдичъ хропѣвъ уже добре, запивши ся не согѠрше зъ утѣхи виномъ и чаемъ.

Тымъ часомъ у пань-ôтця дзе ся зовсѣмъ инакше, всѣ гостѣ радѣ й веселѣ гетъ по за пòвнòчъ забавляють ся. Щось мабуць нынѣ якбы дуже важнаго перейшло, на всѣхъ лицахъ видѣ святочнѣй дуже, и кожде одно другому пашептуе. Межи веселыми нема чомусь нѣ Стефана нѣ Ганѣ, и нѣхто про нихъ не допытуе ся, нѣ зъ чужихъ, нѣ своихъ.

А они обое собѣ сидятъ осòбно, и зъ собою бавятъ ся лѣпше и веселѣйше, якбы зъ цѣлымъ свѣтомъ; они собѣ взаимно цѣлый свѣтъ потрафятъ заступити. У зѣльнику заразъ пòдъ самими ôкнами закрита хмелѣмъ та замаена пòльнымъ повоемъ, якбы хатина, стоить альтана, зъ нею можъ видѣти до покою, але зъ покою у ню не перезришь — тамъ сидѣли собѣ обои молодята. Дивятъ обое сидячи обòчъ себе — ручка въ ручцѣ, и серденько недалеко одно другого тьохкае — якъ другѣй гостѣ веселять ся у покои — а ихъ тамъ нѣякъ не тягне.

„Цы тямѣшь квѣточко,“ шепче дѣ дѣвчины Стефанѣ, „якъ мы тутъ послѣднѣй разъ зъ собою були, що мы собѣ не говорили; та й слова мы обое достояли.“

„Охъ тямю....“ ôдшепла щаслива Ганя, „кобы лишъ нѣколи бòльше перепонъ уже й не було.... Я чогось така нынѣ несупокòйна була, якъ тоти ненавистнѣй були у насъ — ось той дѣдичъ, ажъ слабла я, коли до мене такъ принаджавъ ся — а той мандаторъ, якбы вовкъ якѣй позиравъ. То якѣсь лукавѣ люди.... Але чей нѣчого они намъ не зробятъ злого.“ Якбы бояла ся вже теперъ напередъ, тулила головку до милого, и зòтхала чогось тяженько.

„Они намъ?“ — пытае Стефанѣ голубячи сердешну, „щожъ они теперъ и годнѣй бы зробити. Теперъ мы вже свои, отецъ Евстахѣй и мати зъ нами, и свѣтъ цѣлый нѣбы нашъ — а дастъ Богъ дочекати, за два мѣсяцъ будемо....“ —

Цы е коли чоловѣкъ щасливѣйшѣй, якъ не въ любвѣ? Ледви.

Коли ту сидятъ молодята, у покои, двѣ старѣ мамы, у котрыхъ такожъ доньки, розговорили ся зо сердца, та завидують вдовици, що така щасна зъ своєю; а забули якъ упередже неразъ и покепкували по межи собою, кажучи, по що, та на що то допускати, абы дѣвчина въ такòмъ залюбила ся, та абы потому люди лише пусто небылицъ та плетеницъ говорили. А нынѣ — якбы вже не тоти сами, що були.

„Сусьдо мила,“ каже одна, „якъ то отъ добре кажуть: не роди ся краснѣй, але щаснѣй — таже й нашѣ дѣвчата и ладнѣй и здоровѣй, славити Бога, а предцѣ

якось такъ тяжко, абы де якѣй и показавъ ся. Та вже бы и грòшь якѣйсь найшовъ ся, тай годѣ, якясь лукава доля. А отъ, сиротѣ яке Богъ давъ щастье, на-вернувъ у хату.“

„Я вже тотакъ гризу ся,“ знову друга розжалувала ся, „у мене кобы то лише одна; а то найстарша уже бы була могла и давнѣйше пòйти, тай друга пòдросла, а третòй минуло вже такожъ пятнадцать лѣтъ. Знаете, що голова ми схне, страхъ!“ — Зажурена мати похитала головою, та зòтхнула тяжко: „Таже моя друга Гани ровесниця, моя якось на веснѣ, а Ганя десь у конецъ лѣта одного року — дивлюся я нынѣ, якъ зачали тоти заручины, а минѣ, не тому, щобы я завидѣла, борони Господи; але отъ якось такъ само прѣйшло, такъ тяжко зробило ся. Господи! Яко-гожъ бо й краснаго та гарнаго буде вдова мати зятя, отъ хтобы то бувъ надѣявъ ся, якѣй то буде щасливый той хлопскѣй сиротюкъ; а нынѣ ажъ очи захо-дять, годѣ и надивити ся. А чули вы, що то ôнъ за важнѣй та поважанѣй чоловѣкъ!...“

Сусьда якъ розговорила ся, то й годѣ вже було и станути, у нею ишло, якбы на млинци, а все позирала на свои три донѣ, котрѣй якось доля красою не дуже подарила, якбы яка скупа мачоха.

И по межи дѣвчатами заедно розмова за заручины Ганѣ зъ Стефаномъ, и панички навѣтъ якѣсь два, що мали бавити дѣвчата, свое примѣтували, а кожлѣй зъ нихъ цы й не думавъ, що и ôнъ вартъ ôй такожъ ущасливити дѣвчину таку, якъ Ганя.

Всѣмъ такъ у голову вѣзли тоти заручины, що булибъ и розвѣхали ся вже — но ще попы грали въ карты — а такъ имъ ажъ допѣкало, що невидѣли зарученыхъ межи собою. Вòйшли зарученѣй на конецъ, та знову зачали живѣйшую забаву; а Стефанѣ, якбы душа товариства, скоро лише замѣшавъ ся, то вже й утихли плетеницъ, а натомѣсть розжила ся утѣха и радòсть веселои забавы.

(Дальше буде.)

—•••—

Д О Л Я.

нарòдна казка.

(Конецъ.)

Выслунавъ бѣднѣй бѣсѣду долѣ,
И выпустивши ея зъ неволь,
Самъ ранесенько побѣгъ до гаю.
Слухае — правда — якъ кобы въ маю,
Пѣснѣ соловѣя, такъ щось выводитъ —
Легко пòдъ бука бѣднякъ пòдходить
Тай нужъ по буцѣ -- а права рука

Цапъ за скрипочки, що впали зъ бука. —
 Дивиться — красная дитина:
 Еи личенько якъ цвѣтъ калина —
 Поволи зъ вершка бука злѣзае,
 Рученьковъ нѣбы слезы втирае,
 Тай сумно каже: хто мы взявъ скрипку?
 Кому жаль мого щастенька дрѣбку? —
 „И твого щастя и тебе доле
 Жаль минѣ дуже. — Хоть маю поле,
 Гѣрько працюю, хлѣба не маю;
 А ты невѣрна доле, ты въ гаю?
 Не ѡддамъ скрыпокъ ажъ обитати,
 Прийдешъ до мене, до моеи хаты.“
 Ой я не приїду до гвоей хаты! —
 Але сли хочешъ бы обитати
 Съ тобовъ доконче, послухай слова:
 Въ сусѣдне село поїди ты зрана,
 Якои пустки проси ѡдъ пана;
 Мешкати зъ тобовъ я тамъ готова.
 Оддай мы скрыпки! я все сказала
 Щомъ лише знала. —
 Вернувъ бѣдняка долець скрипки.
 Иде въ сусѣдство до пана дрѣбки,
 Низько ся клонить: пане, соколе!
 Дай минѣ пустку, дай яке поле,
 А я ти широко буду робити;
 Бо тяжко въ рѣдномъ селѣ вже жити. —
 Хутко на пустцѣ около хаты,
 Поставивъ хлѣвы, тай обороги,
 Въ стайняхъ, коровы, конѣ, безроги,
 Зъ ѡдки ся взяли такой не знати.
 Хлѣба цымало, грѣщать стодолы,
 Рѣкъ въ рѣкъ родиться добре на поли,
 А зъ ласки долѣ. —
 А дѣти его якъ бы паничи,
 Коже въ опончи —
 Доньки якъ рожи
 Такіи гожи! —
 Вже навѣтъ чути говорятъ люде,
 Що и весѣля небавомъ буде;
 Якійсь богацькій приѣхавъ въ сваты;
 Бы одну доньку за жѣнку взяти. —
 Вже такой правда певно се буде;
 Бо самъ господаръ поѣхавъ въ свѣти
 По межъ добри люде,
 Гостій спросити. —
 Та по дорожъ вступивъ до села
 Де его доля перше завела.
 Въ коршмѣ прибрався за бѣдняка,
 Вступивъ до брата, просить сердечно
 Абы загостивъ на весѣлья,
 И то конечно. —
 Зробивъ братъ волю, ѣде до брата,
 Забравъ съ собою на що го стало,
 Всего цымало.
 Судить по строю шо якъ бувало,
 И теперъ бѣдна братина хата. —

Приѣздить братъ, та ажъ здумѣвся:
 У брата тѣлько достатку, страхъ! —
 Десь и зо тричи перехрестився,
 Таке не видавъ и въ снахъ.
 Тай отъ цѣкаво брата пытае;
 Одки таке ѡнъ богацтво мае? —
 „Я на свѣй пустцѣ ѡдшукавъ долю
 Тому въ коморѣ, въ хатѣ, въ стодолѣ
 И на оборѣ въ стайни и на полю,
 Всюда достатокъ зъ ласки сеи долѣ!“
 Скажижъ ми брате, чи не ма бѣльше
 Отъ такихъ пустоць? минѣ бы мильше
 Було съ тобою братчику жити.
 Та и веселити.
 Отъ шождъ ми съ того, шо все працюю.
 Вже такой зъ праць и рукъ не чую,
 И сердце болитъ якъ погадаю, —
 Та шождъ я маю. —
 „Не грѣши брате! а сли вже воля
 До насъ звести ся, суть ту пустинѣ,
 И тобѣ може якъ моя менѣ,
 Дастъ всего доля!“ —
 Вынайшли пустку, братъ ставъ звозити
 Свое имѣня, жѣнку и дѣти,
 Поставивъ хату якъ бы палату,
 Стодолѣ и стаенѣ всего цымало;
 Бы на ѣмѣня було не мало. —
 Но шося дѣе?... шось худобина
 Худне, марнѣе, та и ѡлходить —
 Земля хоть згноить ю, чогось не родить
 Шо разъ бѣднѣйшій, ба заставляе
 Шо лише мае,
 Абы святого хлѣбця купити;
 Бо плячуть ѣсти жѣнка и дѣти. —
 Ой нещаслива моя година!
 Господи Боже, Пречиста мати!
 Такъ не разъ каже: мавъ я до волѣ
 Хлѣба и всего та забагати
 Тра минѣ було лучшой долѣ? —

Павло зо Щуткова.

КНЯЗЬ ЮРІЙ БЕЛЗКІЙ.

(Продовженъе.)

XIV.

Кназь Юрій княживъ въ томъ времени въ Белзкомъ княжествѣ. Замокъ Белзкій уже зъ природы въ неприступномъ мѣстци положеный перетворенъ бувъ дѣломъ рукъ людскихъ на дуже сильную и непреодолимую крѣпость.*) Белзкое княжество мѣстило въ собѣ окрѣмъ Белза еще города Грабовецъ, Городло, Севоложъ. Холмъ бувъ выбудованъ ѡтъ короля Данила на горѣ, въ прекрасной околици и украшенъ великолѣпными церквами (Богоматери, св. Троици, Космы и

*) Anonymus Gnesnensis ad a. 1377. Castrum Belz „firmissimum et inexpugnabile.“

Дамяна, и св. Иоанна Златоустого).*) Хотя еще въ XIII. вѣку Татары неразъ покушали ся здобути Холмъ — однакъ спасли сей городъ мѣцѣмъ укрѣпленья его. Ту перебувавъ самъ король Данило до своей смерти — и князь Юрій сынъ Льва, нижели еще наслѣдивъ галицкое княжество по смерти отця своего Льва. Въ церкви св. Богоматери похороненъ Данило а Юрій Львовичъ тѣло сына своего найстаршого Михайла въ ней зложивъ.**)

Въ Холмѣ перебувавъ и нашъ Юрій Белзкій, хотя Белзъ бувъ властивымъ середоточьемъ и вровнившимъ мѣстцемъ удѣлу, надъ которымъ онъ княживъ. Отъ мѣстца своего перебуванья, перезванъ бувъ Юрій такожъ именемъ Юрія Холмского. Связанъ онъ бувъ кровю съ князями литовскими. Въ случаю онъ не бувъ сыномъ Наримунта Гедыминовича, що польскій и литовскій писателъ утверждаютъ, — то мати его була сестрою Любарта и Кейстута Гедыминовичѣвъ, бо иначе бы жерело найповажнѣе современное, Юрія Белзкого „filiaster“, т. е. сыновцемъ — або сестрѣнцемъ Любарта и Кейстута на называло.***)

Въ настоящѣмъ времени бувъ Юрій уже женатый, и мавъ дѣти, однакъ о родѣ жены его жерела намъ замовчали. Его сынове звались Симеонъ и Иоанъ. Симеонъ умеръ року 1376 т. е. въ томъ самѣмъ роцѣ, коли за его отця Юрія пѣдущеньемъ ставъ ся грозный нападъ Литовцѣвъ на Польшу,****) который мы въ попереднѣйшихъ числахъ подрѣбно описали.

Князь Юрій чи тронутый смертью своего сына, чи може безъ того побуженья зъ доброй охоты, записуе села Слѣпче, Космово, Цуцнево лежачи обополь Буга року 1376 церкви св. Богоматери, де ховали ся декотріи князѣ зъ Романового поколѣнья, и при которѣй, яко при церкви батедраальной перебувавъ епископъ Холмскій и Белзкій — тогда Боголюбезный Калистій.*****)

(Дальше буде.)

Въ числѣ XIII. дѣльниця I. строчка 4. отъ споду вмѣсто „in Reinaldi historicis monumentis etc“ прошу читати: „in Theineri historicis monumentis.“ а дѣльниця II. стр. 2. отъ споду вмѣсто „Theineri annales etc — Reinaldi annales etc.“

Зъ Судовой Вишнь.

Вечерницѣ наши судячи по тому, що въ I. Числяхъ читали мы, явились свѣту дуже худи, отъ не безъ здѣбъ сирѣтка, про котру намъ сами кажуть Вечерницѣ, що то гола, боса и простоволоса, ходила по селу, отъ хаты до хаты та ще ю часто та й густо собаки обертали; а чей й частѣйше, якъ добри люди добрымъ словомъ, або кускомъ хлѣба дарили. —

*) Ппат. лѣт. стор. 196. 197. —

**) Ппат. лѣт. стор. 213. —

***) Anonymus Gnesnensis ad a. 1376.

****) Anonymus Gnesnensis зоветь Юрія за нападъ сдѣланный р. 1376 „sceleris auctor.“

*****) Описание русскихъ и словенскихъ рукописей, Румянцовского музеумъ Москва 1842. Написъ находячая ся на Евангелии подъ ч. CXI.

Но пождѣтъ добри люди; сирѣтка тая, она яка е така е, а все она наша, въ Бозѣ надѣяться, стрѣтити и она на свою Панну Нацю, та на чесную челядь, що то ю обгорне, обчеше, обмые, прибере, чей и нашему сирѣткоювы колись люди завидѣти будутъ; бо каже послодиця, а се й правда: „За сиротою Богъ съ калитою“ —

Тому то добри люди, не берѣтъ се за зле, та не противтеса, що мы Вечерницѣ такъ назвали и зрѣвали, бо шо правда то й не грѣхъ, а мы сирѣтка нашего, про его худѣбнѣсть не одрекаемъ ся, но ему рости и крѣпитись, ласку отъ Бога и людій мати весдушно бажаемъ, та ще й такъ собѣ подумали: „Лучше отъ малого рости; якъ скоро съ шумомъ явитись, а ще скѣрше въ безслухи пасти“ — на соромъ чесной Руси, а посмѣхъ недругамъ. Отъ се минѣ чей признають, що добре люди творять, сли сирѣтка приймутъ, накормлять та й приодежуютъ; но и тымъ най буде честь, шо то-шо хвиля: то застегнись, то заперезись Стефанае, кажуть, то до працѣ наводять, то молитву проводятъ та Бога Богомъ а людій людями поважати научаютъ —

Шо сирѣтка худая, чижъ то ей провинна? Та слибъ мы ю бурлакомъ лишили, або погибсти дали, бувъ бы зъ насъ не лишень смѣхъ, але впалабъ на насъ провинна та й хрѣхъ тяженькій.

Нуже панове громада! коли сирѣтка наша бездѣльна, дарѣмъ же ю чимъ хто може, чимъ хата богата. Я хоть самъ худакъ, шо маю се приношу, ось пряжка до пояска, та й Боже му шастъ, а якъ прийде до чобѣтокъ, то ему дармо подкую, та ще своимъ зелѣзомъ.

Моа байка не бѣйка не лайка,
Хто не хочъ, най не приймае;
А хто вуса мае,
Нехай намѣтае.

Все отъ Бога добри люди;
А коваль чому-жъ бы нѣтъ?
Безъ него не обойдеса;
Цѣлый погребуе свѣтъ
Хутко-жъ хлопче рушь-же дуломъ
Нехай угля розъярить,
Хто цѣкавый, робить скоро;
Дѣнюхъ робить та й заспить.

Ковалеви добре дѣсь:
Ковалеви скоро день,
Одъ зорѣ до темной ночи
Гроши у калитку дзень.
Бо куде-жъ бо безъ спочинку,
Хотя пѣтъ съ чѣла и льесь;
За те честь въ людій онъ мае,
И роботонька ведесь.

Ты-жъ якъ хочешъ попоѣсти,
Свату, добре землю рѣжъ;
Бо на се коваль и робить
Рало, истыкъ и лемѣшъ.
Конѣ кути, вѣзь обути —
Ковалеви въ тее грай;
А те все въ ладъ щобъ було,
Свату, — горѣлку понехай.

Свату! коваль добре радить.
Ты за свое постарай;
Що чужее — не тыкайся;
Хто погребень — спомагай.
Коваль робить, кому треба,
Що зь зельза толькы е,
Се и тее, а якъ часомъ,
То й злодую закуе.

Много злого е на свѣтѣ,
Бо азбука впала въ куть;
Дивитись въ письмо не знае,
Тому блудить руській людъ.
Одчислати, дочислати,
Вже повинни дѣти знать;
Нынѣ хоче хто обстати,
Треба конче раховать.

И дѣлити, а множити
Мають знати ще и якъ,
Люди бачишь то рахмайстры;
Хто не майстеръ, то дуракъ.
Що два разы два — чотыре,
Зь девять буде тремъ по три,
Се хто знае самъ не зблудить;
Не зведуть го и майстри.

Ржа зельзо пожерае;
А сама на шо-жъ ся здасть?
Братья! незгодъ заплуйте;
Богъ вамъ добру долю дастъ.
Коваль кльщъ держитъ въ рукахъ,
Они коваля держать;
Хиба ворогъ той що въ пеклѣ
Той незгодъ нашой радъ.

Задне коло най все вышше
Надъ переднее буде;
Но розвора най ихъ лучить,
Дышелъ право най иде.
Сли не рѣвно кола ходять,
То звертистый буде вѣзъ;
Не одинъ карку накрутитъ
Не одинъ розѣбье нѣсь.

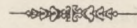
Нерѣвно зельзо грѣлось,
Томъ на стычи пукъ обручь,
Мовъ въ одно треба го зыати;
Нуте, хлопцѣ, обѣручь!
Не одинъ спалить зельзо,
А якъ треба не спойть,
Шкода угля, шкода всего;
Зь ледачой роботы — встыдъ.

Хоть и жарка искра прысне,
Ты за тее и не дбай
Добре роби, добре буде,
А о злишне не пытай.
Хоть тверда се рѣчь — зельзо

А нагнешъ го сякъ и такъ
Скоро добре го загрѣшь,
И самъ впрѣшь, неборакъ.

Якъ пишу ся, непытайте, люди мене зовуть,

Романъ Веселдѣвскій, коваль на Зарьчу.

О П И Р Ь.

Пригода.

Нѣчь була темна, осѣнна, студена й слозава. Вѣтеръ гудѣвъ и скомлѣвъ, якъ тотъ просячася до хаты собака, та розмахуючи каплями рясными дождю дзвонивъ по ѣкнахъ, вѣдавъ сердився, що нѣхто й не показався на двѣрть; а хмары хоть и бѣбы розганявъ, то ще гѣрше ними перетрясавъ и колотивъ.

„Таже нынѣ не поѣдешъ предцѣ,“ каже минѣ сестра, „у таку плюту и розкаль. Заночуй, днемъ добѣшься борше та безпечнѣйше до дому.“

Але думаю собѣ, говори свое, або и нѣ; а я закопачу, хоть и болотомъ, моимъ бѣлогривымъ, що и неоглянуса, коли стану дома.

Що просила сестра, що говорила; коли на упертого нема лѣку: „ѣду тай годѣ!“ казавъ я, та и за часокъ уже бувъ на кони, ба и на поли. Правду сказати, я троха въ мѣствѣ вечеромъ забавлявся, щось и кушалося напитку, кровь минѣ троха розходилася була; та тому минѣ отъ и бай дуже, що дождѣ бивъ мене по лицю, и очи минѣ промивавъ, абымъ лѣпше прозиравъ — а хоть и темнота ажъ за очи хапала; а я думаю, пусте, я виджу, минѣ ясно — закресавъ, закуривъ люльку, та и: „махай бѣлогривый!“

Бриде кѣнь, поскорити анѣ суди Боже, ѣзда лѣнива, пригадуе докучливый дождѣ уже и слова сестры, але я ще все упертый на свое, хоть и не дуже такъ — вже мушу, не вернуса. Свиту обдявъ я тѣснѣйше, чую мокне добре, дѣйде до шкѣры, а и темнѣе, якъбы умисне на мене — добре минѣ такъ, було пѣдъ стрѣхою сухо спати, не онъ по ночи товчися.

Уже ми справдѣ такѣй добре дошло було, нѣмъ добився я до пѣвъ дороги. У саме пѣвъ дороги бувъ горбокъ прикрый, а на середѣ самого горбка сходили и розходилися три дороги. —

Пѣдбираюся до горбка, славити Бога уже половица дороги, тамъ буде лѣпше, трохи май твердше, поскорю. Ажъ отъ на самѣмъ розлорожю стае кѣнь — може притомився, жду най ѣдпочине — хочу далѣ, кѣнь бо нѣ — упоромъ стоить, потись я го троха ногою, нехоче, въ задъ уступаеся тай явъ хворкати. Що коневу сталося, немае коли дурѣти та теперъ, думаю та справляю на дорогу. Але онъ ще гѣршу робить бѣду: хворкотить якъ бы го напало, та заедно въ задѣ, а чую цѣлый ажъ дрожить пѣдо мною.

Ачей яке лихо — якось ми пришло до головы — коня пуджае; кажуть люди, що найлѣпше злѣсти та перевести за собою. Якось минѣ такъ страшно стало, самъ незнаю чого, зляжу зь коня, а минѣ неначе бы хто драгнувъ по плечи отъ такъ, якъ котячимъ пазоремъ, а по за плечи ажъ мурашки минѣ бѣгають и шапка щось горѣ головою пѣдлазитъ. Та знову по другій разъ мене по плечахъ драпъ!....

Я вже станувъ, держу коня на поводѣ, ажъ якось и надумався, е — оглянуся, яке тамъ...

Лише обернувся я, а мене не знаю ѳдки, якъ бы терниною по лицю драпъ!... дивлюся, невиджу нѣкого и нѣчо — кѳнь минѣ зъ руки рвеса — а вжежъ то зѳправдна якась обмана мене подыбала.

Тихомирю самъ себе: ей-то якійсь пруть завадивъ у свиту, та и въ лице, таже лихо мене чей не надыбало. Плюнувъ я гай кажу наголосъ: „Пекъ ты осыно! — якій ту зашибъ ты.“ —

Тѳлько що я й сказавъ. Гой батю! — Якъ кине собою кѳнь, якъ звезде ся горѣ мною, отъ якбы ошалѣла бѣда, и вже ми пѳйшовъ зъ рукъ, та чую понѣсса подемъ. Теперъ же й минѣ укроитися — виджу въ самѳй серединѣ роздорожа стоить щось бѣле, довге, а страхъ дуженне и велике. Уже якось и не дуже такъ страшно ми було, якъ бѳльше дивно, бо незнаю; що зробити, кѳнь пѳйшовъ хто зна куды, а ту отъ и мене ще акаясь бѣда чѣпае. Стою и я, стоить и бѣла бѣда. Уже привыкли очи до неи, та починаю уступати . . . . . ей цы лихо на мене завзялося, уступаюся, оно за мною, — я въ бѳкъ, оно собѣжъ за мною, — стану, оно стане — цы дреса зо мною, цы яка тетюха!...

Уже й на опира чоловѣкъ муситися розлютити, та отъ и я думаю: що буде, то буде, ану — пѳйду я впередъ . . . . . иду, а оно присѣдае та все менше робитися, — трѣбую назадъ, боюся зрады, оно росте; кровь минѣ вже й заграла, ажъ трясло мною — ей що опирь!... лихій, або не лихій, чекай побратиме, я тя научу!

Якъ розженуся зъ усей силы на него, якъ скочу на него — та вже й скочивъ я, — незнавъ навѣтъ коли зробився у ровѣ, у найбільшѳмъ болотѣ.

„Игѣй на тя хованцю поганый!...“ клину я такъ, та вылажу зъ болота; неначе я умисне скупався бувъ въ калу, такій вылѣзъ, якъ зъ калинищѣ. О бодай ты — то проклята мара!...

Дежъ кѳнь тенерь, шукай де хочъ лѣзу якъ тотя тѣма кличу; ажъ чую кѳнь ирзае десь недалеко. Найшовъ я бѣлогривого, ходивъ самопасъ.

Що лише живый, зноемъ нѳчнои вѣзды збѣдженый, опиремъ перепудженый, ледви заѣхавъ я сеи ночи до дому; та ледви шо голенъ бувъ зъ сѣдла злѣсти. — Цѣла нѳчь, ба кѳлька тыхъ хвиль, минуло, а я ростроеный нѣ ока бодай на волось не зажмуривъ, все минѣ опирь на гадцѣ и умѣ....

День засвитавъ, а минѣ недае супокою посидѣти дома; хотя змученый и черезъ нѳчь цѣлу й ока не прижмуривъ — я хотѣвъ, мусѣвъ видѣти се мѣсце пынѣ и переконатися.

„Ей пане!“ каже мѳй слуга, „то мѣсце погане — увидите тѳлько що й все; а надѣдѣте вы знову ночею, то будете его ще не разъ видѣти.“

Десь за годину бувъ я зъ моимъ слугою на тѳмъ роздорожи, де въ ночи мавъ такъ красный танецъ. Оглядаюцьлый той горбокъ и роздорожье, де збѣгаються три дороги, звычайно дороги, та шожъ я ту й увиджу?., Зачавъ я призирати. Суть озде слѣды мого коня, ту вытовкѣ копытами, — озде мѳй слѣдъ, ту я ходивъ то на передъ то въ задъ за опиремъ. Иду за прослѣдкомъ на болотѣ въ се мѣсце, де лежавъ въ ночи я въ болотѣ, виджу на березѣ ямы знаки ѳль рукъ моихъ, якъ я дерся назадъ до горы.

Ага... вже й маю страха, увидѣвъ его. У ямѣ лежить щось бѣлого, кажу вытягнути слузѣ, той нехоче; я самъ вытягъ. Вытягаю довгий кусень тонкого бѣлого полотна, вѣдавъ жѣночій рантухъ, припѣтый до жердки. Ужежъ и опира знаю — трѣбую поставити жердку зъ рантухомъ, затокъ ю — такъ, видишь другій пруть зъ неи лежить на дорозѣ, що приступишь, жердка хилить ся, одѳйди й она пѳдноситися, наступи ближе, то присяде — а якбы у нѳчь, то увѣришь, що лихе якесь, та увидишь и тее, чого й нема. —

Отъ якась жѣнка ворожила, та повѣсила шматину сю на роздорожи, а я бився зъ нею Тѣѣй! плюнувъ, та смѣючи вертаю до хаты. — Слуга мѳй однакъ невѣритъ, каже, дуривъ въ ночи, та всадивъ у болото, а въ день поставивъ жѣночій рантухъ — бодай и не приказувався!

Юрко Ворона.

О ДѢ РЕДАКЦІИ.

Зъ нынѣшнымъ числомъ зачинаеся друге чверторочье нашей часописи.

Мы маемо при добрѳй охотѣ до праць надѣю, що братья-родимць одушевленѣй идеею народною. будутъ попирати насъ всесторонно, и такъ кожый зъ насъ по силѣ своѣй кине бодай зеренце пѣску, бодай камѣнець до великои будѳвлѣ. Неможемо поминути, ба мусимо зъ радостію сказати, що декогрѣ зъ украинськихъ нашихъ поетѳвъ и писателѣвъ обѣцали насъ своими дѣлами пѳдкрѣпяти. тымъ самымъ узнаючи стремлѣнья наше, котре, хоть може не обявилося до нынѣ тою красою, яка у него найшлася бы, приведе насъ до будучности величюи и свѣтлои, бо лише въ рукахъ народу стоить сила двигнути здорову й цвитушу словеснѳсть — або й стаеся, що словеснѳсть никла и хорошна лише шо животѣти буде. —

Часопись Вечерницѣ выходитъ шо четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова за рѳкъ 4 р. 50 кр. за пѳвъ року 2 р. 30 кр. за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львовѣ „ 5 „ — „ „ 2 „ 60 „ „ 1 „ 40 „

Передплату ѳдбирае: Редакція Вечерницѣ пѳдъ ч. 178-мѣсто у Львовѣ.